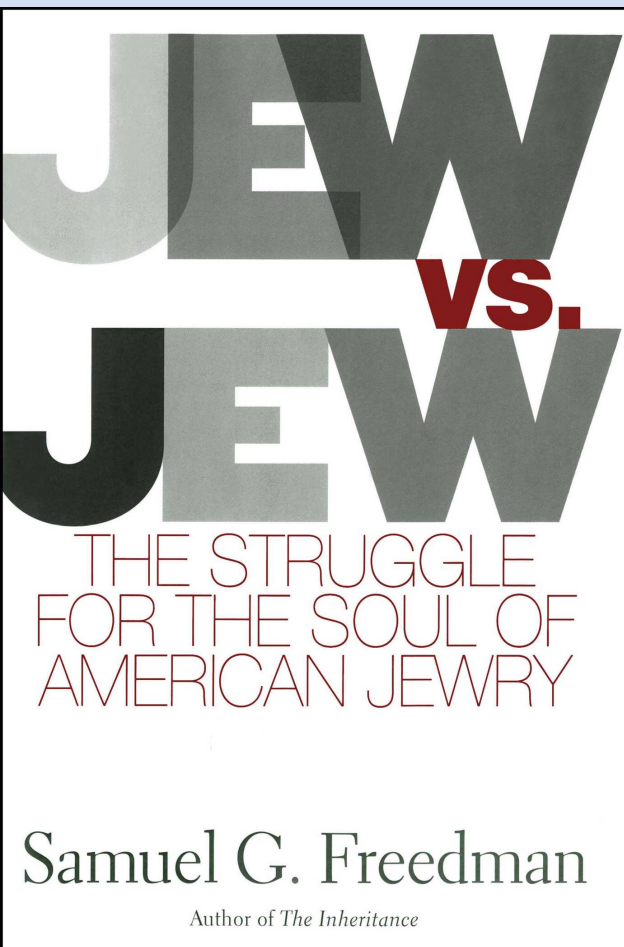

4 Shuls within 100 Meters- Preferable, Tolerable or Pitiful?

לע"נ רחל בת יצחק הלוי, נלב"ע י"א
כסלו תשל"ו

בראשית רבה (נח, ל"ח/ו)-רבי
אומר; גדול השלום
שאפילו ישראל עובדים
עבודת כוכבים ושלום
ביניהם אמר המקום
כביכול איני יכול לשלוט
בהן כיון ששלום ביניהם,
שנאמר (הושע ד) "חבור
עצבים אפרים הנח לו".
אבל משנחלקו מה הוא
אומר? (שם/הושע י/)
"חלק לבם עתה יאשמו",
הא למדת גדול השלום
ושנואה המחלוקת.

מסכת גיטין דף ס עמוד ב' - "מערבין בבית ישן, מפני דרכי שלום". מאי טעמא... משום חשדא.

שו"ת מהרי"ק [ק"ג]- בא אלי זה הר' נתן... באמרו היותכם מבקשים להשיג גבול עולם אשר גבלו ראשונים על דבר בית הכנסת אשר עמדה בביתו זה ימים רבים לפי דבריו. ואם כן. הוא בקשתי מכם שלא לפקפק עוד בדבר, כי לפי הנראה לעניות דעתי **אין אתם רשאים לשנותם** כיון ששם עמדה מימים הראשונים, ובהדיא שנינו... מערבין בבית ישן... ומשמע בגמרא דאפילו היכי שיש קצת טעם לשנות מקום העירוב אפילו הכי אין משנין מפני דרכי שלום.

שולחן ערוך [או"ח קנ"ג/ז]- מי שהיה בביתו בהכ"נ ימים רבים, **אין הצבור רשאים לשנותו בבית אחר.** **פתחי תשובה** [חו"מ קס"ב/ו]- ועיין בתשובת **שב יעקב** חלק חו"מ סי' כ"ה, שנשאל אודות כרוז אחד בעיר אחת שהכריז האב"ד בצירוף פרנסים ומנהיגים **שלא יעשו מנין בבית, רק ילכו כולם לבית הכנסת** אם לא מוצאי ש"ק ומוצאי י"ט, ומי שיעבור ויעשה מנין בביתו יתחייב קנס סך מסויים.

לבוש [שם]- דוקא לשנותו מבית זה לבית של יחיד אחר, אבל אם רוצים לבנות בית הכנסת קבוע לכולן במקום שהוא של כולם רשאים, שאין בזה משום דרכי שלום:

הסתייגות הפתחי תשובה [חו"מ קמ"ט/ד]- הדין של הלבוש נמי אמת... אם נשאר ג"כ הבהכ"נ בבית הישן למי שרוצה... אבל לבנות החדש ולבטל הבהכ"נ ישן זה ודאי איסור גמור, וכן מבואר בתשובת ר"י הלוי [הר"י לבית לוין] סי' מ"ה כו'.

המגן אברהם [שם מ-מ"א]- גם יכול לומר שאין רצונו לילך למרחוק לבה"כ אף ששכרו יותר (מהרי"ק): **וי"א שאם מקצת רוצין להתפלל במקום אחר רשאים כיון שגם בביתו מתפללין קצת** (ראנ"ח סי' ע"ח).

המגן אברהם [שם מ']- דאפי' במקום שיש קצת טעם לשנותו= אין משנין מפני חשדא, וה"נ איכא חשדא שיאמרו שבני ביתו אינן מהוגנין

Preferable, Tolerable or Pitiful

שו"ת הרא"ם [נ"ג]- אם ירצו... לצאת מחמת שאין הבית מכילה אותם או מחמת סבות אחרות שאינן מחמת חלוק הדיעות שביניהם = הנה הרשות בידם. אבל שיצאו מאותו כנסת מחמת שהם רוצים לקיים דעותיהם ולבטל דעת הרבים הפך גזרת התורה = הוה ליה כמו הדיינים שנתוועדו, ושמעו דברי הבעלי ריבים, וכשנחלקו בדיעותיהם באותו דין, וראו המועטים שרבו דיעות החולקים עליהם קמו והלכו להם ולא רצו לקיים גזרת "אחרי רבים להטות" **הבנת המג"א** [או"ח קנ"ד]- דאם הביהכ"נ מכילה אותם = אז אדרבה; אסורים להפרד **פתחי תשובה** [חו"מ קס"ב/ו]- אם רוצים מיעוט אנשים לבנות להם בית הכנסת אחר במקום שיש בית הכנסת ישן **ומחזיק את כולם**, יכולים הרוב לעכב על המיעוט שלא יפרדו מהם ... אך אם נחלקו מפני שאין המקום מחזיק את כולם, אז שורת הדין שיחלקו לפי מספר הגברים

שו"ת רדב"ז [ג/תע"ב]- וכל זה בזמן שכולם לב אחד הוא שקילוסן עולה יפה. אבל אם חלק לבם יותר טוב הוא שיתפללו כל כת לעצמה ... ולא תטעה בדברי לומר שאני סובר שהחלוקה טובה ח"ו, דקרא כתיב "חבור עצבים אפרים הנח לו חלק לבם עתה יאשמו וגו'", אלא צריך להשתדל שיהיו לב אחד לאביהם שבשמים. ואם אי אפשר, אלא שתמיד הם מתקוטטין והם במחלוקת = דחה הרע במיעוטו **חתם סופר** [חו"מ ה"ב/ג]- הפירוד, אוי נא לנו כי בושנו ונכלמנו. ... אבל מה נעש' שחטאתינו גרמו שא"א להכניסם, ע"כ יתפרדו. כמ"ש הדרת גאון עפ"י תשו' רדב"ז. ואין להאריך במה שלבו של אדם כשר, דוה עליו.

פתחי תשובה [חו"מ קס"ב/ו]- וכן מצאתי בספר **פחד יצחק** [אות ב' ד"ה בית הכנסת היוצא, וד"ה בית הכנסת מחדש ובתשובות שאחריו] **בשם כמה מחברים** שכתבו דאם הבית הכנסת החדש יגרום היזק לבית הכנסת הישן יכולים לעכב עליהן שלא יבנוהו משום **קפסקת חיותאי מגן אברהם** [שם כ"ג]- כתב בכנסת הגדולה שהקהל יכולים לגזור שלא יתפללו י' חוץ לבה"כ, מפני מראית העין, מפני האומות שיסברו שהם רבים + וגם מפני היחידים שאין נותנים המסים ומתפללים בי' במקום אחר

הרמ"א [חו"מ קס"ב/ז]- בשם הריב"ש (רנ"ג)- אם רוצים לבנות להם בית הכנסת אחר, או יחידים הבאים לבנות להם בית הכנסת, אין אחרים יכולין למחות בידם, והמוחה ראוי לנזיפה

הסבר המשנה ברורה [ק"נ/ב]- **מג"א** [ס"ו קנ"ד] ... מונע הוא רבים מלעשות מצוה....

Caveat- Can't Maintain Two Shuls

הרב יצחק יעקב ווייס, שו"ת מנחת יצחק [ד/ז]- דלהריב"ש בתשו' (סי' רנ"ג ושל"א) ס"ל דאף בכה"ג א"א לעכב...מ"מ הרי כתב הריב"ש שם (סי' רנ"ג) **דאם נותנים טעם לדבריהם מפני ישוב ביהכ"נ שלא תחרב** אז הקהל מעינין בדבר ועושין תקנה לקיים שניהם עכ"ל, **הרי מוכח מדבריו דהיכא דא"א לקיים שניהם אז מוחין מלחלק**, ...ואם יחלקו לשנים, הכל יחרב ח"ו, בודאי אין לחלק רק יתפללו יחדיו באהבה ובחבה ואיש את רעהו יעזרו

שו"ת אבני נזר [או"ח ל"ו]- בית אשר נתיסדה ונבנתה לבית המדרש ולשם בית תפלה זה כמאה שנים מהצדיק ר' דוד ווייסליצער ז"ל. ואחריו קם נכדו הרמ"ד נ"י...וכעת קם עליו איש אחד ועשה בית תפלה בביתו. ...לקחת את האנשים המתפללים בבית המדרש הנ"ל. והלך הרמ"ד הנ"ל למחות לו בגובערניע, שלא לתת לו רשיון על בית התפלה שלו... אם לא הי' בית ראשון נמסרה לכל הציבור, ויש טעם לחלק העם לחצי. גם אם לא לקח כל פרנסתו רק פיחת מפרנסתו. ואם שלש אלה לא יעשה לו אסור לזה השני לעשות בית תפלה.

Test Cast- Hurts the Livelehood of Rabbi/Shul

שם - והם השיבו:

- 1) כי לא היה אפשר להם להתפלל בביהכ"נ של רב זה, מצד שינויים בנוסח ובניגון התפלה אשר הוא בלבול גדול להמתפללים שלא הורגלו בזה,
- 2) וגם מצד שדרכו של הרב לקלל ולהפחיד ולבזות כמו שאירע איזה פעמים שזה קשה לסבול,
- 3) וגם שאיזה מהתפללים שם זלזלו את רבם הצדיק שא"א להם לסבול זה ולכן היה להם הרשות להפרד ולקבוע ביהכ"נ אחר, ואומרים שלא עשו שום פעולה ולא בדברים להמשיך אנשים שילכו לביהכ"נ שלהם.

שו"ת אגרות משה [חו"מ א/ל"ח] בדבר אנשים שהלכו מביהכ"נ של רבי אחד שהתפללו אצלו ויסדו בגבולו ביהכ"נ אחר... וקפחו פרנסתו וגם הוזל שיוי ביהכ"נ שלו ע"י זה אשר אי אפשר למכרו בלא הפסד גדול .. כי אם לא היו מייסדים ביהכ"נ אחר כל מי שהיה דר שם ואף מי שהיה בא אח"כ לדור שם היה מתפלל אצלו, ...

והרבי השיב שבכל העת היה בשלום עם כל אדם והפחדות שלו היה רק פעם אחת להציל את עצמו מהוצאת שם רע ופעם השני לא היה ענין הפחדה רק התעוררות בעלמא שכל אחד צריך רחמים ויותר לא היה שוב חרחורי דברים ביניהם.

שו"ת אגרות משה [ח"מ א/ל"ח]-הנכון לע"ד; שלא היה רשות...ליסד ביהכ"נ אחר במקום הסמוך

(1) שע"י זה ... ילכו לביהכ"נ האחר שיסדו, די ש בזה איסור "מהפך בחררה" ו"יורד לאומנות חברו" כמבואר בחת"ס חלק חו"מ סימן ס"א, דבדבר שאין מקום לשניהם איכא איסור יורד לאומנות חברו...

(2) ואף שעדיין נשארו אצלו אנשים...כיון שהוקטן המנין כל כך עד שאין לו כדי חייו, והוזל ע"י זה ביהכ"נ שלו בהרבה מאד= הוא ודאי קפוח הפרנסה שאסור. ומפורש כן ברש"י ב"מ דף ע"א ד"ה "יורד" דאף רק למעט מזונותיו של חברו אסור בדין יורד לאומנות חברו...שאסור אף שהוא רק להפחית ולא לקפח לגמרי...ומכיון שהוא דבר איסור מדין יורד לאומנות חברו = לא שייך להתיר בשביל הטענות דשינוי הנוסחאות במקצת ושינוי הנגון בתפלות ר"ה ויו"כ שכל אחד מתפלל מתוך הסדור שאין הבלבול מבטלו מתפלה, וכ"ש אחרי שכבר הורגלו שלש שנים שכבר נתרגלו בהם. וכן שאר הטענות ממה שאירע שקלל והפחיד בשביל שציערוהו וזלזל איזה פעמים אין כדאי להתיר איסור לירד לחייו.

(3) דכמו כן אסור לשנות מקום התפלה אפילו היכי שיש קצת טעם, משום דבהא נמי איכא חשדא שיאמרו שהוא או בני ביתו אינם מהוגנים...ומסתבר שאף להי"א שהביא המג"א...הוא רק כשלא היה לבעה"ב שהתפללו בביתו פרנסה מזה, רק מצד "חזקת מצוה" שבזה אולי סובר הי"א דליכא...אבל כשיש לבעה"ב פרנסה מזה= איכא חשדא אף כשנשארו שם מתפללים, דהרי יאמרו הכל שודאי לא היו הולכין משם להפסידו אם הם מהוגנים. ולכן; אם הטעם שהלכו משם הוא טעם קלוש אין רשאים אף להי"א שבמג"א. ולהטעם השני שיכול לומר שאין רצונו לילך למרחוק, מסתבר ודאי שאין רשאים לילך משם כשיש לבעה"ב פרנסה אף רק מקצת, ...שיש איסור מצד תקנה זו מפני דרכי שלום למנוע ממנו הנאת ממון שזה האיש לו מכל מתפלל אצלו ונמצא שלכל הטעמים אין רשאים אף מעט מאלו שקבעו להתפלל אצל רב זה לילך משם למקום אחר אף להי"א שבמג"א. אך מצד איסור זה דדרכי שלום, אם יש להם טענה גדולה היו רשאים כדאיתא במג"א סימן שס"ו סק"ז והפמ"ג בסימן קנ"ג סק"מ כתב דבטענה רבה משנין ולא חיישינן לחשדא, ...שלכן אף ששינוי הנוסחאות והנגינה אינם טעמים חשובים אף להתיר איסור זה, אחרי שכבר הורגלו ג' שנים, אבל הטעמים דהפחדות והזלזולים יכולים כשמקפידים להחשיב זה לטעמים חשובים להתיר איסור זה דדרכי שלום. אבל אינם טעמים להתיר איסור החמור דיורד לאומנות